

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

2-maxsus son
(5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/2 (5) - 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Vaxidov Suxrobjon</i> O‘ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA ZIYORATGOHLARNING ROLI	10-14
<i>Mamatqulov Bekzod, Negmatova Dilafro‘z</i> O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA FARMATSEVTIKA SANOATINING RIVOJLANISHI: TARIXIY TAHLIL VA NATIJALAR (1991-2024 YILLAR)	15-20
<i>Esonov Ziyodbek Yuldashevich</i> FARG‘ONA VODIYSINING O‘RTA ASRLAR DAVRI KULOLCHILIK HUNARMANDCHILIGI TARIXIDAN	21-25
<i>Raxmatov Ramshod Raximovich</i> XX ASRNING BOSHLARIDA BUXORO VA TURKISTON IJTIMOYIY-IQTISODIY HAYOTIDA AFG‘ONISTON OMILI	26-30
<i>Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o‘g‘li</i> SOVETLAR DAVRIDA FARG‘ONA VODIYSI SHAHARLARIDA MADANIY HAYOT (Z. M. BOBUR NOMLI ISTIROHAT BOG‘I MISOLIDA)	31-37
<i>Ergashev Ahmad Abdug‘offorovich</i> PAXTAKOR-79 FOJIASI: O‘ZBEK FUTBOLINING SSSR OLIY LIGASIDAGI RIVOJLANISH TRAYEKTORIYASIGA TA‘SIRI (1979-1991)	38-44
<i>Ergashev Umar Kuziyevich</i> O‘ZBEKLARNING “QOVCHIN” URUG‘IGA DOIR MULOHAZALAR (QASHQADARYO VOHASI).....	45-49
<i>Bebitov Maqsud, Jo‘raqulova Mukambar</i> JALOLIDDIN RUMIY: TURKISTON VA ANADOLU O‘RTASIDAGI MA‘NAVIY KO‘PRIK	50-57

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Isayev Kobiljon Abdukodirovich</i> SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY INKLYUZIYA FAOLIYATINING IJTIMOIY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	58-69
<i>Амбарцумян Анастас Алексеевич</i> ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО УЗБЕКИСТАНА И РОССИИ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ	70-78
<i>Zokirjonov Muhammadsodiq, Mirzayeva Fotima</i> KAPITAL AKTIVNI VAHOLASH MODELI (CAPM)NING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	79-91
<i>Исламтдинова Дина Файзрахмановна</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО – ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА В ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА	92-98
<i>Jumayeva Guzal, Jumadullayeva Durdona</i> JAHONDA KORPORATIV BOSHQARUV TENDENSIYALARI VA O‘ZBEKISTON TAJRIBASI	99-105

<i>Rustamov Jamshed Boturjonovich</i> BIZNES-TA'LIMI XIZMATLARINI KO'RSATUVCHILARNING MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	106-110
--	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Xolmirzaev Nodirjon Nizomjonovich</i> SHAHARSOZLIKDA ZAMONAVIYLIK VA MILLIYLIK MASALASI	111-114
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> YOSHLARDA MILLIY IDENTIKLIKNI SAQLASHNING OMILLARI	115-123
<i>Eshpulatov Inoyat Saparovich</i> FAXRIDDIN ROZIYNING INSON FALSAFASI	124-128
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i> VOLTERNING DEISTIK MATERIALIZMI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	129-133
<i>Rustamaliyev Mirjalol Hayrullo o'g'li</i> BARQAROR RIVOJLANISHDA DAVLAT BOSHQARUVINING AXLOQIY VA FALSAFIY MUAMMOLARI	134-138
<i>Abdumalikov Abdulatif, Juraboyeva Dilmura</i> YANGI O'ZBEKISTONDA JAMIYAT, INSON VA TABIAT MUNOSABATLARINING UYG'UNLIGI	139-143

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Axmedov Oybek Saporbayevich</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM INGLIZ TILI DARSLARIDA OG'ZAKI NUTQNI SHAKLLANTIRISH	144-152
<i>Алиева Эльвина, Расулова Дильбар</i> ТИПОЛОГИЯ КОНВЕРГЕНЦИИ В ЛИНГВИСТИКЕ	153-158
<i>Mirzayeva Kamola</i> “DEVONU LUG'ATIT TURK” ASARIDA KIYIM-KECHAK NOMLARI	159-164
<i>Abdullayev Akmal Amirovich</i> TOSHKENT VILOYATI ETNOTOPONIMLARINING SHAKLLANISHIDA ETNIK GURUHLAR MIGRATSIYASINING TA'SIRI	165-169
<i>Sayfullayeva Dilnoza Dilshod qizi</i> XUDOYBERDI TO'XTABOYEVNING “BESH BOLALI YIGITCHA” ROMANIDA MUALLIF BIOGRAFIYASI IFODASI	170-174
<i>Rahmonova Surayyo Ne'matovna</i> MERONIMLARNING GRAMMATIK VA STRUKTURAVIY XUSUSIYATLARI	175-179
<i>Чернова Наталья Васильевна</i> ОЦЕНКА И ДИАГНОСТИКА ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ ВУЗОВ	180-184
<i>Abdusalomova Aziza Homidovna</i> SA'DIY SHEROZIY SHE'RIYATINING ANGLIYADAGI TARJIMALARIDA POETIK SHAKLNING USTUVORLIGI	185-192

<i>Morozova Anastasiya Vladimirovna</i> SEMANTIC AND PRAGMATIC ANALYSIS IN THE NAMES OF DINING ESTABLISHMENTS	193-196
<i>Murotaliyeva Maftuna Shukurullo qizi</i> P.D.JEYMSNING DETEKTIV ASARLARIDA INTERTEKSTUALLIK	197-200
<i>Ismatova Shaxnoza Axror qizi</i> DAVLAT RAHBARLARINING BAYRAM TABRIKLARI: LINGVISTIK, STILISTIK VA PRAGMATIK TAHLIL	201-205

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Qayumov Zoir Ergashevich</i> O‘ZBEKISTONDA YURIDIK JAVOBGARLIKDAN OZOD QILISH INSTITUTI RIVOJLANISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	206-210
<i>Tajaliyev Ilyosbek</i> PIROTEKNIKA BUYUMLARINING QONUNGA XILOF MUOMALASINING UMUMIY TAVSIFI VA TURLARI	211-215
<i>Sanayev Botir</i> SUN‘IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHDA YETKAZILGAN ZARAR UCHUN YURIDIK JAVOBGARLIK MUAMMOLARI	216-221
<i>Alisherova Nozima Nizamidin qizi</i> PORA OLIH JINOYATLARINI KVALIFIKATSIYA QILISH MASALALARI	222-230
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> SPECIFIC FEATURES OF EARLY TERMINATION OF LOCAL DEPUTY POWERS ON OBJECTIVE GROUNDS	231-234
<i>Mirzayev G‘olibjon Halimovich</i> PROKURATURA ORGANLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH TUSHUNCHASI, AHAMIYATI VA ZARURATI	235-242

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Zubaydullayev O‘ktam Raim o‘g‘li</i> BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI ART–PEDAGOGIKASI ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA ZAMONAVIY TA‘LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH METODIKASI	243-248
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> JISMONIY TARBIYA MASHG‘ULOTLARI JARAYONIDA YUQORI SINF O‘QUVCHILARINING IRODAVIY SIFATLARINI SHAKLLANTIRISH.....	249-255
<i>Egamberdiyeva Zarina Oltiboyeva</i> GEOAXBOROT TEXNOLOGIYALAR FANINI O‘QITISHDA GAMIFIKATSIYA METODIKASINI QO‘LLAB TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	256-260
<i>Abdiyev Jahongir Ruzibayevich,</i> INTELLEKTUAL QOBILIYATLARNI INOBATGA OLGAN HOLDA TALABALARNING ILMIY TADQIQOTCHILIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	261-265
<i>Alimkulov Jamshid</i> BO‘LAJAK GEOGRAFIYA O‘QITUVCHILARINING LOYIHALASH KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI	266-272

Kurbanov Olim Esirgapovich

TARIX FANI MUTAXASSISLIGI MAGISTRATURA TALABALARINING TADQIQOT

KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH: TARIX VA ZAMONAVIYLIK 273-277

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI – PEDAGOGICAL SCIENCE

Received: 10 March 2025
Accepted: 15 March 2025
Published: 25 March 2025

Article / Original Paper

METHODOLOGY OF USING MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN PREPARING FUTURE TEACHERS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY ON THE BASIS OF ART-PEDAGOGY

Zubaydullayev Uktam

Samarkand branch of Tashkent Chemical International University
Head of the Department "Pedagogy and psychology" Lecturer

Abstract. The article provides a scientific and theoretical analysis of the didactic support for the use of modern educational technologies in the preparation of future teachers for professional activities on the basis of artistic pedagogy, the possibility of a technological approach aimed at the complete standardization of education. Also, the article describes in detail the pedagogical aspects of using a number of educational games in order to form the skills of future teachers to develop a personality-oriented educational process.

Keywords: future teacher, art pedagogy, professional activity, modern education, technology, didactics, education, upbringing, project, gaming technologies, responsibility, tolerance, curiosity, empathy, modeling design ↔ construction.

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI ART-PEDAGOGIKASI ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH METODIKASI

Zubaydullayev O'ktam Raim o'g'li

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti Samarqand filiali
"Pedagogika va psixologiya" kafedrasini mudiri, dotsent

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilarni art –pedagogikasi asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashda zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning didaktik ta'minoti, ta'limning to'laligicha standartlashtirishga yo'naltirilganligi texnologik yondashish imkoniyatlari ilmiy nazariy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek maqolada bo'lajak o'qituvchilarni shaxsga yo'naltirilgan ta'lim-tarbiya jarayonini rivojlantirishga oid ko'nikmalarini shakllantirish maqsadida bir qator o'quv o'yinlaridan foydalanishni pedagogik jihatlari atroflicha yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: bo'lajak o'qituvchi, art–pedagogikasi, kasbiy faoliyat, zamonaviy ta'lim, texnologiya, didaktika, ta'lim, tarbiya, loyiha, o'yinli texnologiya, mas'uliyatlilik, tolerantlik, qiziquvchanlik, empatiya, modellashtirish ↔ loyihalash ↔ konstruksiyalash.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI2Y2025N39>

Pedagogik kadrlarning yuksak professionalizmi ko'p jihatdan oliy ta'lim muassasalarida tizimli ravishda tashkil etilgan salohiyat, uning ta'limiy ehtiyojlarini qondirish va kasbiy tayyorgarlik darajasiga bog'liq. Shu jihatdan "butun ta'lim tizimimizni tubdan qayta ko'rib chiqish, oliy ta'lim muassasasi talabalar uchun professional bilimlarni egallashlarida imkoniyatlarni kengaytirish, yangi sharoitlarda, yangi zamonaviy texnologiyalarda ishlashga

qodir mutaxassislarni tayyorlashga yo‘nalganlikni kuchaytirish” zarurati yuzaga keldi. Yurtning porloq istiqbolini yaratish, uning nomini jahonga keng yoyish, ulug‘ ajdodlar tomonidan yaratilgan milliy-madaniy merosni jamiyatga namoyish etish, ularni boyitish, mustaqil Respublikamizni rivojlangan mamlakatlar qatoridan o‘rin olishini ta‘minlash bo‘lajak o‘qituvchilarni malakali mutaxassis qilib tarbiyalashga bog‘liqdir.

Jahonning ilg‘or oliy ta‘lim muassasalarida bo‘lajak o‘qituvchilarni art –pedagogikasi asosida kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonlari milliy va kasbiy pedagogik kompetensiyasi, kasbiy pedagogik savodxonlik darajasi, kasbiy pedagogik farqlarni anglash, kasbiy pedagogik standartlarni o‘stirish, kasbiy pedagogik kreativlikni takomillashtirishga asoslanib tashkil etilmoqda.

Jamiyat taraqqiyotida, xususan bo‘lajak o‘qituvchilarni art–pedagogikasi asosida kasbiy faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirish katta ahamiyat kasb etadi. Chunki bo‘lajak o‘qituvchilarni iqtidori, salohiyati, qobiliyati va o‘zligini namoyon etib, uning bilimlari, ko‘nikma va tajribalarini, ma‘naviy salohiyatini amaliy faoliyati orqali kamol toptirishda asosiy rol o‘ynaydi.

Respublikada ta‘lim-tarbiya jarayoni bilan bog‘liq o‘zgarishlar ta‘lim tizimini tubdan isloh qilish, uni milliy ruh bilan sug‘orish, samarali an‘anaviy uslublarni saqlab qolgan holda yangilarini yaratish va amaliyotda qo‘llash borasida olib borilayotgan ishlarga bog‘liq. Bu yo‘nalish keng qamrovli bo‘lib, mazmunan takomillashib bormoqda. Ta‘limda yangi pedagogik texnologiyalarni qo‘llash ta‘limning butun jarayonini aniq reja asosida tashkil qilish hamda o‘quv jarayonini maqsadga ko‘ra individuallashtirishni nazarda tutadi.

Ta‘lim tizimining fan, texnika va ishlab chiqarish sohalari bilan integratsiyalashuviga erishuvini ta‘minlashni bugungi kunning dolzarb muammosi sifatida kun tartibiga qo‘yilishi bu borada muayyan vazifalarni amalga oshirishni taqozo etmoqda. Ta‘lim mazmunini tubdan yangilash, uni ilg‘or qarashlar bilan boyitishga erishish, ta‘lim-tarbiya jarayonining sifat va samaradorligini ta‘minlash ana shunday vazifalar sirasiga kiradi.

Ta‘lim samaradorligini oshirish, uning mazmunini yangilashga yangicha yondashuvlar ta‘lim tizimini isloh qilish, zamon talablari darajasiga ko‘tarish, milliy kadrlar tayyorlashning yangi tizimini yaratish, barkamol salohiyatli avlodni tarbiyalash kabi ulug‘vor maqsadni amalga oshirishga qaratilgan.

Ta‘limning to‘laligicha standartlashtirishga yo‘naltirilganligi texnologik yondashishga xos bo‘lib, u didaktikada ta‘limning asosiy jihatlaridan biri deb qaraluvchi va keyingi yillarda umumjahon pedagogikasining tadqiqot obyektiga aylangan o‘qituvchi va tahsil oluvchi munosabatlarini ifodalaydi.

Bunday yondashuvda ya‘ni bo‘lajak o‘qituvchilarni art –pedagogikasi asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashda zamonaviy ta‘lim texnologiyalaridan foydalanishning didaktik ta‘minoti ta‘lim samaradorligi muammosining ta‘lim jarayoni tahlili, uning mazmunidan tashqarida ya‘ni ta‘lim mazmuni tahsil oluvchiga turli elementlarni uzatuvchi vositalar orqali hal etiladi. Pedagogikada ilgari suriladigan yaxlit umumpedagogik tamoyil nuqtai nazaridan bo‘lajak o‘qituvchilarni art –pedagogikasi asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashda ta‘lim natijasi reproduktiv ravishda o‘zlashtiriladigan bilim, birgalikdagi tadqiqotchilik faoliyati tajribasi va hissiy tarbiyani taqozo etadi.

Oliy ta‘lim amaliyotida bilimlarni o‘zlashtirish samaradorligini aniqlashga oid turli-tuman yondashuvlarning mavjudligiga qaramasdan bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy

bilimlarini baholash ularning dastur materiallarini qay darajada o'zlashtirganliklariga asoslangan holda amalga oshiriladi. Bunda bo'lajak o'qituvchilar egallagan kasbiy bilimlarning sifatiga e'tibor qaratiladi.

Bo'lajak o'qituvchilarning o'zlashtirish darajalari sifatini aniqlashda quyidagilar hisobga olinadi: a) o'zlashtirilgan kasbiy bilimlarni qayta eslash; b) ularni pedagogik amaliyotda qo'llay olish tajribasiga ega bo'lish; v) egallangan bilimlarni yangi o'quv vaziyatlariga ko'chira olish kabilar.

Bo'lajak o'qituvchilar tomonidan ta'lim jarayonini samarali loyihalashtirish va tashkil etishdan ko'zlanadigan asosiy maqsad – o'quvchilarni uzluksiz tarzda intellektual, ma'naviy-axloqiy, huquqiy-fuqarolik, jismoniy-estetik rivojlantirishdan iborat. O'qituvchi o'quvchilar bilan shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonida o'quv maqsadiga erishish uchun birgalikda izlanishlar olib borishi kerak. Buning uchun o'qituvchida kasbiy tayyorgarlik jarayonidayoq kreativlik, o'z-o'zini tanqid qilish, mas'uliyatlilik, tolerantlik, qiziquvchanlik, empatiya kabi sifatlar barqarorlashgan bo'lishi lozim.

Loyihalashning alohida faoliyat turi sifatidagi ahamiyatini nazariy jihatdan tahlil qilish natijalari shuni ko'rsatdiki, har qaysi pedagog uchun “didaktik tizim” va “didaktik jarayon” loyihalashning asosiy obyekti bo'lib hisoblanadi.

Didaktik loyihalash bo'yicha o'qituvchining kasbiy faoliyatida bir qator uzviy bog'liq ketma-ketlikdagi quyidagi bosqichlarni ajratishimiz mumkin: modellashtirish ↔ loyihalash ↔ konstruksiyalash.

Modellashtirish bilish metodi sifatida bo'lajak o'qituvchiga “didaktik tizim”ni yaxlit tasavvur qilish va didaktik jarayonlarni o'rganish imkoniyatini beradi. Shuni ta'kidlash lozimki, yaratilayotgan model bu mavjud predmet yoki jarayonning ifodasi hisoblanadi.

Loyiha o'z mohiyatiga ko'ra o'qituvchining ijodiy tafakkuri mexanizmi hisoblanib, u orqali o'qituvchi aniq didaktik jarayonni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Loyihaning konstruksiyalash bosqichida loyihani amalga oshirishga yo'naltirilgan o'qitishning mazmuni, maqsadi, metodlari, shakllari va vositalari yanada aniqlashtiriladi. Texnologik yondashuv nuqtai nazaridan didaktik jarayonni loyihalash o'qituvchining kasbiy faoliyati mahsuli hisoblanadi.

Biz bo'lajak o'qituvchilarning shaxsga yo'naltirilgan ta'lim-tarbiya jarayonini rivojlantirishga oid ko'nikmalarini shakllantirish maqsadida bir qator o'quv o'yinlaridan foydalanishni tavsiya qilamiz. Ular:

- ishchan o'yinlar;
- tadqiqotchilik o'yinlari;
- tashkiliy-faoliyatli o'yinlar;
- rolli o'yinlar;
- jarayonlarni loyihalashga undovchi o'yinlar.

Tajriba va kuzatuvlarimiz jarayonida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishlarini ta'minlovchi o'yinlarni yaxlit tarzda tahlil qilar ekanmiz, ular orasida muammoli-vaziyatli o'yinlar o'quv jarayonini shaxsga yo'naltirish asosida boshqarish metodi sifatida alohida ahamiyatga ega ekanligini talabalar ongiga yetkazishga harakat qildik. Mazkur o'yinlar pedagogning kasbiy faolligi va o'quv jarayoni mahsuldorligini ta'minlovchi tabiiy jarayon sifatida namoyon bo'ladi.

Shuningdek, biz talabalar bilan o'quv o'yinlarini tashkil etishga tayyorgarlik jarayonida bir qator didaktik holatlarga alohida e'tibor qaratdik. Ular:

- talabalarning egallagan kasbiy bilimlari darajasini aniqlash;
- o'quv o'yinlariga sarflanadigan vaqtni to'g'ri taqsimlash;
- topshiriqlarni bajarishga sarflanadigan vaqtni talabalarning ijodiy faolliklarini ta'minlash asosida maqbullashtirish kabilar.

Tajriba-sinov ishlarining birinchi bosqichida qo'lga kiritilgan natijalar asosida chiqarilgan xulosalar ikkinchi bosqichda bajariladigan vazifalar ko'lamini aniqlash imkonini berdi.

Bu o'rinda biz pedagogik ta'limning innovatsion metodlari yordamida bo'lajak o'qituvchilarning shaxsiy-kasbiy rivojlanishlariga erishishga harakat qildik. Buning uchun dastlab ular egallagan kasbiy bilimlarni mustahkamlashga intildik.

Shuni hisobga olgan holda amaliy-modellashtiruvchi bosqichda nazariy jihatdan asoslangan modelga muvofiq tarzda quyidagi asosiy vazifalarni yechish nazarda tutildi:

- bo'lajak o'qituvchilarning shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, uni loyihalashtirishning barcha komponentlarini samarali o'zlashtirishlari uchun qulay pedagogik shart-sharoitlar yaratish, bunda bir qator holatlarga alohida e'tibor qaratish, jumladan:

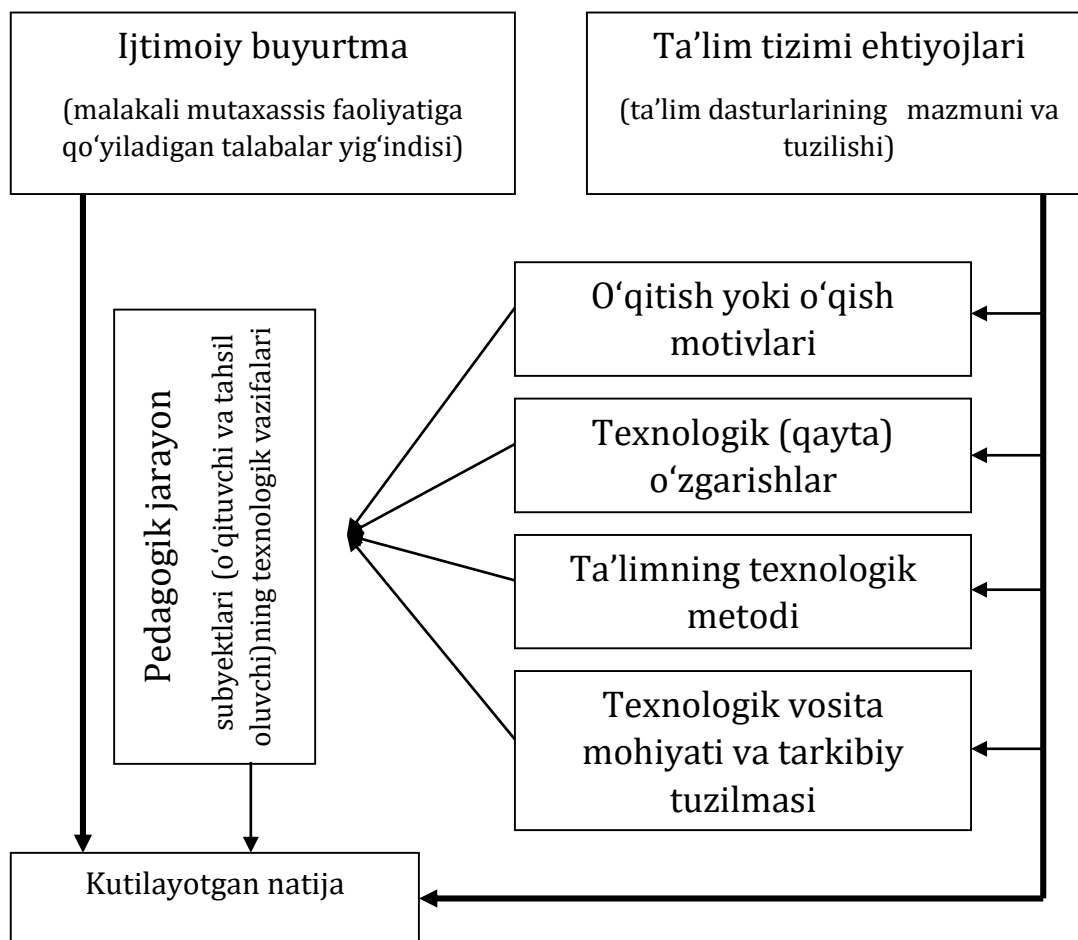
- bo'lajak o'qituvchilarni shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonini loyihalashga o'rgatishda yetakchi pedagogik omillarni aniqlash;

- o'qitish metodikalarini o'zlashtirish asosida bo'lajak o'qituvchilarning o'z-o'zlarini namoyon qilishlariga imkon beradigan vaziyatlarni loyihalashtirish va pedagogik ta'lim jarayonini ushbu loyihalar asosida tashkil etish;

- talabalar tomonidan egallangan kasbiy faoliyatga oid bilimlarni mustahkamlash vaziyatlarini ishlab chiqish;

- o'quv jarayonini modellashtirish orqali talabalarning shaxsga yo'naltirilgan ta'lim-tarbiya jarayonini loyihalashtirish ko'nikmalarini o'zlashtirishlari uchun qulay pedagogik shart-sharoitlarni izlab topish kabilar.

Zamonaviy ta'lim-tarbiya tizimida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishlarini ta'minlovchi pedagogik texnologiyalardan foydalanish zaruriyatning mohiyati quyidagicha takomillashtirdik.

Zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishlarini ta'minlovchi pedagogik texnologiyalarni qo'llash zaruriyatining mohiyati.

Ayni vaqtda texnologik harakat qonuni zahirida oddiy texnologik o'zaro ta'sir, texnologik vazifalarning inson zimmasidan soqit etilib, texnologik vosita zimmasiga yuklatilishi qonuni, texno-pedagogik fenomenni tadqiq etish jarayonida yuqorida ko'rsatilib o'tilgan strukturaviy-mantiqiy elementlar aks etadi.

Bo'lajak o'qituvchilarni art – pedagogikasi asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashda ijtimoiy-gumanitar fanlarning imkoniyatlarini, pedagogik tamoyillari, omillari, shart-sharoitlarini aniqlash zahirida, uni aniq maqsad, reja, dastur asosida tashkil etish muammoning samarali natijasini ta'minlash garovidir. Buning uchun biz ta'lim jarayonida quyidagi tamoyillarga amal qilish muhim pedagogik ahamiyat kasb etadi degan xulosaga keldik. Bular:

- zamonaviylik tamoyili – ta'lim amaliyotiga ilmiy asoslangan va tajriba-sinovda tekshirilgan didaktikaga oid yangiliklar, tartib qoidalarni joriy etadi. Tahsil oluvchi egallagan bilimni mantiqiy tushunib amalda qo'llaydi.

Davrga mos holda o'quv dasturlar modernizatsiya qilinadi va o'quv jarayonining optimal varianti tanlanadi.

O'quv jarayonining o'qituvchi va tahsil oluvchi tomonidan kam kuch sarflanib, yuqori maqsadga erishadigan optimal variantini yaratadi.

- tarbiyada izchillik, uzviylik va ketma-ketlik tamoyiliga amal qilinishi;

- ilmiylik tamoyili – ta’lim-tarbiya jarayonida samarali vosita, faol metod hamda didaktik materiallardan foydalanishning tashkiliy masalalari yangi yechimlarini qo’llashni taqozo etadi.

Xulosa qilib aytganda, bo’lajak o’qituvchilarni art –pedagogikasi asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashda ta’lim – tarbiya sohasida innovatsion jarayonlar qo’yidagi jihatlarda o’z aksini topadi:

- faoliyatga nisbatan (o’qituvchining innovatsiya va novatsiyalarni idrok etishi, tushunishi, amaliyotga joriy etishi, o’z faoliyatini yangi usullar, yangi yo’nalishlarda tashkil etishi, ijodiy faoliyat yuritishi);

- pedagogik jarayonga nisbatan (pedagogik jarayondagi ichki va tashqi kommunikatsion munosabatlarda, ta’limni boshqarish jarayonlarida, innovatsion mazmunda ta’limni tashkil etishda);

- ta’lim mazmunida, uning sifatini yaxshilashda (davlat ta’lim standartlarida, o’quv rejalari, dasturlari, va bunda ilmiy va jahon tajribalariga suyanishda va h.k.)

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Roziqov O., Og’ayev S., Mahmudov M., Adizov B., Didaktika.– Toshkent: Fan, 1997. –256 b.
2. Roziqov O., Og’ayev S., Adizov B. Ta’lim texnologiyasi. Toshkent: O’qituvchi, 1999.– 71 b.
3. Педагогическая энциклопедия.–М., 2002.–550str.
4. Muslimov N.A., Usmonboyeva M., Mirsoliyeva M. Innovation ta’lim texnologiyalari va pedagogik kompetentlik» moduli bo’yicha UMK. Toshkent 2017 - 43 b
5. Pedagogik texnologiya: muammo va istiqbollar (zamonoviy pedagogik texnologiyaning ilmiy-nazariy asoslari). Mualliflar guruhi. / T.:OO’MKHTRM, 300 bet. Mas’ul muharrir: prof. Parpiyev A.P. T.: 2008

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).